

Kissné Zsámboki Réka: *Egy Freinet-szellemű óvodai innováció az 1990-es évek alternatív pedagógiai mozgalmában.* Edenscript Kiadó, Pécs 2015. ISBN 978-963-89172-7-0

A '80-as évek második felétől Magyarországon kibontakozó óvodai alternatív pedagógiai irányzatok közül a Célestin Freinet, francia reformpedagógus nevéhez köthető mozgalom hazai indulásához és elterjedésének kezdeteihez visz el bennünket Kissné Zsámboki Réka *Egy Freinet-szellemű óvodai innováció az 1990-es évek alternatív pedagógiai mozgalmában* című tanulmánykötetével, mely a pécsi Edenscript kiadó gondozásában jelent meg 2015-ben. A magyarországi óvodapedagógia talán legizgalmasabb, leginnovatívabb korszakába kapunk betekintést e könyv által, hiszen ekkor indulhattak meg az oktatásügyben mindazon demokratikus átalakítási folyamatok, melyek a magyar óvodák sokszínűségét eredményezték. 1989-ben a Soproni Óvóképző Intézetben alakult meg az a kutatócsoport, amely a Freinet nevéhez kötődő természet- és életközeli reformpedagógia óvodai adaptációját hivatott megteremteni. E kutatócsoportot a szerző édesanyja, Zsámboki Károlyné dr., valamint Eperjesy Barnabásné, az intézet két oktatója irányította. Pedagógiai innovációjuk az 1989 szeptemberétől az intézmény gyakorló óvodájában megvalósult

Freinet-szellemű alternatív óvodai programban öltött testet. Ezt követően az ország számos óvodájában egyre több óvodapedagógus vállalkozott ennek adaptálására, és ezáltal az óvodai nevelés megújítására.

Kissné Zsámboki Réka pedagógussá válásának kezdetei tulajdonképpen erre a korszakra tehetők. A rokonsági kapcsolat révén a teljes mértékű szakavatottság megkérdőjelezhetetlen, olyannyira, hogy 2014-ben a kötet írója PhD-fokozatot szerzett az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskolájában *A Freinet-pedagógia kibontakozása a magyar óvodákban az 1985–1996-os időszakban – különös tekintettel a soproni Freinet-kutatócsoport tevékenységére* című doktori disszertációjával.

A szerző jelen kötete hiánypótló a magyar óvodapedagógia szakirodalmában, hiszen mindez idáig nem született e témakörben ilyen átfogó, a részleteket is oly nagy precizitással bemutató könyv a Freinet-pedagógia óvodai adaptációjáról.

A könyv tulajdonképpen két részre osztható. A mű elején Célestin Freinet életpályájával ismerkedhet az olvasó. A francia néptanító életútjának bemutatása mellett a Freinet-mozgalom kibontakozásáról, a Vence-i Modern Iskola megalapításáról, a második világháború kitörése utáni írói termékenységről, valamint a Freinet-pedagógia széleskörű elterjedéséről és az életmű beteljesedéséről olvashatunk. Mindeközben részletes bemutatását kapjuk azoknak a technikáknak, melyekről Freinet a *Francia Modern Iskola* című könyvében ír. A Freinet-pedagógia alapelvei a természet- és életközelség, a szabad önkifejezés és a tartalmas közösségi élet, mindezek pedig a fent említett technikákon keresztül valósulhatnak meg. Freinet e könyvében ezen technikák közül 29-et sorol fel, melyeket öt nagy csoportba sorol be.

A kötet második, nagyobb része több fejezetre tagolódik. A soron következő *A Freinet-pedagógia magyarországi kibontakozása az 1980-as évek utolsó harmadában* címet viseli, melyből megtudhatjuk, hogy a Freinet-mozgalom önszerveződése – hasonlóan a többi alternatív kezdeményezésekhez – ugyancsak lokális kezdeményezésekből induló igény és lehetséges alternatíva volt. A több évtizedes hagyományra visszatekintő nemzetközi Freinet-mozgalmakkal való intenzív kapcsolat, külföldi tanulmányutak, konferenciák,

szemináriumok, szakmai megbeszélések, a pedagógusok nyitottsága a reformok és az innováció iránt, az ő lelkesedésük, valamint a Freinet-pedagógiában rejlő szabadság és önkéntesség motívumai jelölték ki az utat a hazai kibontakozáshoz, mely folyamatban az 1990-es évektől kezdődően egyre nagyobb létszámban voltak jelen óvodapedagógusok is.

A kötet harmadik fejezete foglalkozik a soproni Freinet-kutatócsoport keletkezéstörténetével; megtudhatjuk többek között, miként fedezték fel a rokonságot a soproni oktatók, a kutatócsoport irányítói saját szakmai nézeteik, meggyőződésük és a Freinet-pedagógia között. A Freinet-pedagógia óvodai adaptációjának soproni gyökerei mindvégig meghatározóak maradtak, és az egyedi kísérlet országos hírnévvé emelkedésében az itt tevékenykedő pedagógusok nélkülözhetetlen szerepet játszottak. Az innováció híre nem csupán a magyarországi, hanem a határon túli óvodapedagógusok körében is gyorsan terjedt. Minderről egy külön alfejezetben olvashatunk. Az innováció terjedésében az oktatáspolitikai támogató szerepe nélkülözhetetlen volt, több alkalommal jelentős anyagi támogatásban részesült a soproni kezdeményezés.

A soproni Freinet-kutatócsoport innovációja és hatása a Freinet-pedagógia óvodai adaptációira című negyedik feje-

zetben a szerző először az innováció általános és pedagógiai érvényű meghatározását hozza, a kifejezés jelentése mellett az innováció fogalmának különböző definícióit írja le, egy részletes elméleti háttérrel ismerhetünk meg. Az elméleti összefoglaló után megállapítást nyer, hogy a soproni Freinet-kutatócsoport tevékenysége általános és pedagógiai szempontból is innovációnak tekinthető, melynek folyamatjellegű megközelítéséről és innovatív jellegéről is szól a szerző. Ennél a résznél sem lehet hiányérzetünk a szakirodalom tekintetében, ugyancsak a teljességre törekvés igényét érzékelhetjük itt is. A könyv írója vizsgálta az innováció relatív előnyét is, amely tulajdonképpen annak egyik sikertényezőjeként fogható fel. A relatív előny a megvalósítás jellegében, az óvodai tevékenységformákról alkotott szemléletmódban, a természeti és társadalmi környezet szerepére vonatkozóan, valamint a megváltozott pedagógus- és gyermekszerep tekintetében vált kimutathatóvá.

A soproni Freinet-kutatócsoport tagjairól kapunk információkat a *Miért épp Freinet?* című alfejezetben. Mindenképpen érdekes, ahogy a két irányító, Eperjesy Barnabásné és Zsámboki Károlyné dr. – tulajdonképpen a véletlennek köszönhetően – a Freinet-pedagógiára rátalált. Visszaemlékezéseikből arra következtethetünk, hogy a francia reformpedagógiai koncepció tanulmányozása során annak szellemi-

ségében és pedagógiai alapelveiben, technikáiban szinte „magukra ismertek”.

Az innováció terjedési sajátosságairól, azaz a diffúzióról készült kutatásai bemutatására használja fel a következő fejezetet a szerző. Több szempontból is vizsgálja a diffúziót, miután megismerhetjük a diffúziókutatások főbb irányait és eredményeit. Hosszan fejti ki mindazon diffúziós tényezőket, melyek e folyamatot jellemző változókként definiálhatók, így ír az időbeliségről, a kommunikációs csatornák szerepéről, a döntési és végrehajtási folyamatokról is.

Kissné Zsámboki Réka a hazai óvodapedagógia-történet egyik legizgalmasabb korszakához nyúlt vissza, és egy olyan innováció kibontakozását írta meg tudományos színvonalon jelen kötetében, amely egyik meghatározó jelensége volt az 1990-es évek alternatív pedagógiai mozgalmának. Hasznos olvasmánya lehet ez az óvodapedagógus hallgatóknak, a neveléstudomány területén kutatóknak, a gyakorló pedagógusoknak, de minden bizonnyal érdekes lehet mindazok számára is, akik részesei lehettek ennek az innovációnak. A kötet jelentőségét tovább növeli, hogy kutatás-módszertanilag is nagyon értékes tapasztalatszerzésre ad lehetőséget mindazoknak, akik a pedagógiai innováció folyamatával leírható jelenségek feltárására vállalkoznak. A szerző nagyon szemléletesen mutatja be, miként lehet használni az egyes jelenségek feltárásánál a kvantitatív

kutatásmódszertani eljárásokhoz képest kevésbé hangsúlyos kvalitatív kutatási módszereket. Jól hasznosítható könyv lesz

ez a pedagógusképzésben, a továbbképzésben, valamint a kutató pedagógusok munkáiban.

PÁSZTOR ENIKŐ¹

¹ PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola